

บทที่ 6

ผลการศึกษา

6.1 วิธีปฏิบัติในชุมชน

ขั้นตอนของวิธีปฏิบัติในชุมชนที่ศึกษา มุ่งแสวงหาสิ่งที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตประจำวันที่ทำเป็น กิจวัตรประจำวัน จากการศึกษาพบว่าทรัพยากรของชุมชนดิน น้ำ และต้นไม้ ในทุกครัวเรือนมีโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามสัดส่วนของสมาชิกในครัวเรือนในแต่ละช่วงฤดูกาลของ ผลผลิตจากป่าพืชสมุนไพร พืช หน่อไม้ มีกฎเกณฑ์ที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีพื้นที่สำหรับทำกินเก็บเกี่ยวในสวนชา ลูกพลับ และนาข้าวไร่ ตามกำลังความสามารถของแต่ละครัวเรือนที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้นๆ

การใช้ทรัพยากรของบ้านห้วยหินลาดใน ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในที่ต้องยึดถือจารีตประเพณีที่ส่วนใหญ่กำหนดไว้ ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงที่มาจากปัจจัยภายนอก นายปรีชา ศิริ ผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า การส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ต้องนำมาปรับปรุง ประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอยู่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน ที่เรียบง่าย สมถะ พึ่งพาตนเอง ตามความเชื่อที่ว่า ได้กินจากน้ำต้องรักษาน้ำ ได้กินจากป่าต้องรักษาป่า หากเกินกว่านี้จะเพิกเฉยไม่ร่วมกิจกรรมส่งเสริมต่อไป

6.2 ความสัมพันธ์ด้านชุมชน เศรษฐกิจ และการเมือง

ความสัมพันธ์ในระดับชุมชน มีพื้นฐานจากจารีตประเพณี ความเชื่อ ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน วิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ได้รับการปลูกฝังด้านจิตสำนึก มีวิถีปฏิบัติจากคนรุ่นก่อนเป็นแบบอย่างที่ดี กระแสการพัฒนาที่หลั่งไหลเข้ามาหมู่บ้าน วิถีชีวิตสมัยใหม่ที่ต้องเร่งปรับตัว การศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งเหล่านี้ชุมชนไม่ปฏิเสธและไม่ตอบรับ การไม่ปฏิเสธและไม่ตอบรับต่อสิ่งเหล่านี้ ต้องผ่านกระบวนการปรุงแต่งปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับกรอบดั้งเดิม

จากการศึกษาการปรับตัวในการจัดการทรัพยากรพบว่า มีความตื่นตัวด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การยอมรับ ระบบสาธารณสุข โภค น้ำ ห้องส้วม น้ำประปาภูเขา ที่เข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อบ่งบอกสังคมภายในว่า ชุมชนไม่ล้าหลังหรือไม่มีการพัฒนา การศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเยาวชน เพื่อเป็นพื้นฐานนำไประบบคิดและพัฒนาหมู่บ้านในโอกาสต่อไป

วิถีชีวิตสมัยใหม่มีแอมแปงรูกีบเข้าชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ด้านการแต่งกายเฉพาะเวลาออกนอกชุมชนเพื่อติดต่อโลกภายนอก สิ่งอำนวยความสะดวกถนนหนทางมีการปรับปรุงซ่อมแซม โดยชุมชนเพื่อประโยชน์ในการติดต่อซื้อ - ขายสินค้า รวมถึงต้อนรับผู้มาเยือน ส่วนไฟฟ้ามีเพียงเครื่องปั่นไฟเพียงพอต่อการใช้ช่วงพลบค่ำถือว่าพอได้แล้ว และตอบรับว่า หากมีระบบไฟฟ้าหมู่บ้านต้องดูความสามารถ และความพร้อมที่จะยอมรับภาระค่าไฟฟ้าทุกครัวเรือน ทำให้พบว่าสิ่งที่ต้องเข้าไปเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชน ต้องค่อยเป็นค่อยไป ขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน จากการศึกษาพบว่า ผลผลิตจากนาข้าว นาดำ และนาขาวไร่ เพียงพอสำหรับการบริโภคของครัวเรือนในแต่ละปี หากครัวเรือนใดประสบปัญหา นำสัตว์เลี้ยง เป็ด - ไก่ แลกเปลี่ยนกับครัวเรือนอื่นได้ สัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ สำหรับบริโภคภายในครัวเรือน อาหารจำพวกพืชผัก หาซื้อได้ภายในร้านค้าของหมู่บ้าน พืชสมุนไพร ของป่า ฝืนหาได้ทั่วไปในป่าชุมชนของหมู่บ้าน การทำสวนชาพื้นเมืองและชาอัสสัมพันธุ์ใหม่ ที่ปลูกกลมกลืนกับป่าธรรมชาติ เป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับทุกครัวเรือน มีพ่อค้านอกหมู่บ้านมารับซื้อในรูปแบบของใบชาสดและใบชาอบแห้ง การเก็บเกี่ยวลูกพลับ ผลผลิตจากความสามารถถนอมและวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียต่อชุมชน จากการนำยอดลูกพลับพันธุ์ดีโดยการส่งเสริมของโครงการหลวง คอยอย่างขาง มาเสียบยอดกับต้นพันธุ์พื้นเมืองต้นกล้วยฤทธิ ได้ผลผลิตลูกพลับ 2 เกรด คือ P1 ขายพ่อค้าทั่วไป และ P2 คัดเฉพาะขายให้แก่โครงการหลวงเท่านั้น สวนชาและผลผลิตต้นพลับรายได้ที่เป็นตัวเงินโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 10,000 - 15,000 ต่อปี สำหรับใช้จ่ายการศึกษาของบุตร อาหารการกิน และยารักษาโรค ส่วนเครื่องอำนวยความสะดวกในครัวเรือน ต้องพึ่งพายานพาหนะสำหรับการเดินทางกิจกรรมต่างๆ นอกชุมชน

การเมืองของชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา พบว่าความสัมพันธ์เครือญาติในระดับชุมชนสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของจารีตประเพณี เป็นวิถีแห่งบรรพบุรุษที่ใช้เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต มีการถ่ายทอดความเชื่อตามวิถีชีวิตที่สืบทอดต่อกันมา ทุกชีวิตในชุมชนบ้านห้วยหินลาดในต่างดำรงชีวิตด้วยความสงบ เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยป่า ในการดำรงชีพของทุกครัวเรือน ใช้ชีวิตอยู่กับป่า ในขณะที่ความเจริญทางด้านวัตถุ หลั่งไหลเข้าสู่ชุมชน สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนรอบข้างเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของผู้นำชุมชนต้องเพิ่มบทบาทที่เข้มแข็งมากขึ้นเพื่อหาทิศทางที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน ให้สอดคล้องกับความเจริญและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาตนเอง การที่ครอบครัวหนึ่งไม่มีผู้คนในชุมชนไปมาหาสู่ พบปะพูดคุยหรือร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมด้วยนั้น เสมือนหนึ่งมีครอบครัวอยู่อย่างโดดเดี่ยว คือ บทลงโทษทางสังคมของชุมชนบ้านห้วยหินลาดในสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกา ของหมู่บ้าน

ในความเห็นของผู้ศึกษา โอกาสการเข้าถึงเพื่อใช้ทรัพยากรและจัดการทรัพยากรที่แตกต่างกันของทุกครัวเรือนในชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ได้พิจารณา ในประเด็นความได้เปรียบเสียเปรียบ ในทางสังคมทุกครัวเรือนของชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ต่างมีขีดจำกัดของตนเองทั้งทางด้านสมาชิก วัย เพศ ความรู้ และความกระตือรือร้นมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อหารายได้ให้ ครัวเรือน พบว่ามีความเหลื่อมล้ำและสนองตอบกับขีดจำกัดของครัวเรือน ขึ้นอยู่กับภาวะความรับผิดชอบต่อครัวเรือน กระนั้นก็ยังคงมีกรอบจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ ตลอดจนกฎเกณฑ์ของชุมชนเป็นตัวกำหนด

6.3 เครื่องข่ายในการจัดการทรัพยากร

สภาพความสมบูรณ์ของป่า ความงดงามของธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายของพืชพันธุ์ และสัตว์ป่านานาชนิด รวมถึงการมีวิถีชีวิตอยู่กับป่ากลมกลืนธรรมชาติ พึ่งพาซึ่งกันและกัน ของชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน คือ ผลผลิตแห่งวิถีแห่งบรรพบุรุษที่มีความเรียบง่าย พึ่งตนเองและธำรงเอกลักษณ์ทางประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชาวปกากะญอเป็นพลังกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแบบอย่างให้เกิดความหวังแก่ผู้คนและ ชุมชนและสังคมไทยให้ก้าวต่อไปอย่างยั่งยืน

ผลพวงของวิถีแห่งบรรพบุรุษปกากะญอแห่งนี้ทำให้ชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน ได้รับรางวัลชนะเลิศ ของโครงการลูกโลกสีเขียว เมื่อปีพุทธศักราช 2542 และได้นำเอาศักยภาพของชุมชนในการประยุกต์ความรู้ วัฒนธรรมเดิมให้สอดคล้องเท่ากัน สถานการณ์การจัดการทรัพยากรที่เปลี่ยนไป รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองของการพึ่งตนเองของชุมชน บ้านห้วยหินลาดใน เป็นตัวอย่างเผยแพร่ต่อชุมชนรอบข้าง ให้เห็นความสำคัญของการปกป้องผืนป่า สามารถสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรตามแบบประเพณี บ้านห้วยเคือ บ้านห้วยหินลาดนอก บ้านป่าคา บ้านห้วยทรายขาว และแม่ฉางข้าว ซึ่งหมู่บ้านข้างต้นเหล่านี้เป็นเผ่าพันธุ์ปกากะญอเช่นเดียวกับบ้านห้วยหินลาดใน ส่วนบ้านป่าตึง เผ่าพันธุ์ลีซอเริ่มเห็นความสำคัญและกำลังดำเนินการจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อเชื่อมต่อกับชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน โดยเอาวัฒนธรรม ประเพณีของตนเองเป็นแกนหลักในการจัดการ

บ้านห้วยหินลาดโนเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนรอบข้างและชุมชนที่ห่างไกล เข้ามาเยี่ยมชมเยือน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง บทบาทของชุมชนยังยื่นหยัดเข้มแข็งต่อการนำพาชุมชนบ้านห้วยหินลาดโน ไปในกรอบทิศทางของกระแสการพัฒนาควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของวิถีแห่งบรรพบุรุษปกากะญอ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University